

УДК 657.633.5

Н.В.Русіна, ст. викл.

Кіровоградський інститут регіонального управління та економіки

Особливості організації внутрішнього аудиту в корпоративному секторі

У статті досліджено змістовність та роль внутрішнього аудиту в корпоративних підприємствах. З'ясовано особливості та принципи організації внутрішнього аудиту. Обґрунтовано доцільність впровадження внутрішнього аудиту в систему корпоративного управління.

внутрішній аудит, корпоративний сектор, корпоративні підприємства, організація внутрішнього аудиту, підрозділи внутрішнього аудиту

Розвиток підприємств корпоративного сектору в Україні обумовлює участь широкого кола власників у капіталі. Відокремлення власників від безпосереднього управління підприємством обумовлює суттєву ймовірність певного конфлікту інтересів: власник-менеджмент, що потребує посилення контрольної функції управління. Серед всіх функцій управління саме контроль забезпечує реальну оцінку стану підприємства та ефективної роботи менеджменту. Однак нормативна неврегульованість внутрішнього контролю потребує удосконалення методичного забезпечення реалізації контрольної функції управління шляхом впровадження внутрішнього аудиту.

У країнах з розвинутим корпоративним сектором внутрішньому аудиту приділяють не менше уваги, ніж зовнішньому. Управління внутрішнього аудиту було запроваджено у більш ніж 80 % компаній Німеччини та Великобританії, 70 % французьких компаній та 60 % швейцарських [11]. В українських підприємствах система внутрішнього аудиту не отримала достатнього розвитку, тому актуалізується необхідність досліджень як наукових, так і прикладних питань за даною проблемою. Достатньо дієвим на сьогодні в нашій країні є внутрішній аудит в банках, для яких він є обов'язковим за вимогою НБУ. Виправдала себе така форма внутрішньогосподарського контролю і на підприємствах з іноземними інвестиціями. Регулювання внутрішнього аудиту нормативними документами здійснюється лише в банківській сфері.

Метою даної публікації є обґрунтування доцільності організації підрозділу внутрішнього аудиту як важливої передумови успішного управління підприємством корпоративної форми власності, визначення його місця в системі фінансового контролю, а також з'ясування основних функцій і особливостей внутрішнього аудиту.

Дослідженню питань внутрішнього аудиту присвячено численні праці науковців розвинутих країн. Серед вітчизняних слід виділити таких дослідників як В. Рудницький, А. Білоусов, О. Нетикша, Л. Сухарева, Т. Каменська та інші. Проте у контексті організації внутрішнього аудиту в умовах корпорацій, то це питання потребує подальшого дослідження.

Поліваріантність інтересів власників, управління та складна організаційно-економічна структура корпоративного підприємства зумовлюють певні вимоги до системи управління. Корпорація має функціонувати як цілісна система, здатна забезпечити компроміс індивідуальних економічних інтересів власників, керівництва та загального корпоративного інтересу підприємства. Специфіка управління зумовлює

відповідні вимоги до обліку як інформаційного забезпечення управління, забезпечення ефективності якого можна досягти за допомогою організації внутрішнього аудиту підприємств з такою організаційно-правовою формою. Внутрішній аудит є частиною системи внутрішнього контролю у межах корпорації зі складною організаційною структурою управління, яку очолює рада директорів і загальні збори акціонерів.

Основним завданням внутрішнього аудиту є забезпечення корпоративних прав акціонерів, тобто захист інтересів власників корпорації щодо раціонального використання капіталу [9]. Це досягається, серед іншого, шляхом проведення оцінки якості економічної інформації, що формується управлінською системою, оцінки економічної політики підприємства, функціонування внутрішньогосподарського контролю на рівні відповідних посадових осіб. Внутрішній аудит має поєднувати функції менеджменту, організаційну діяльність підприємства та оцінювати їх якість. З одного боку, він має обслуговувати інформаційні запити різних користувачів, а з іншого, захищати інтереси передусім власників підприємства (включно і рядових акціонерів). При організації внутрішнього аудиту необхідним є дотримання принципу розумної достатності з орієнтацією на співвідношення витрат і результатів.

Роль внутрішнього аудиту посилюється у зв'язку з введенням в дію з 01.01.2011 року Податкового Кодексу [1], нормами якого не передбачено включення до складу витрат з метою визначення об'єкту оподаткування витрат на проведення аудиту. Тому доречним є залишити за внутрішнім аудитом консультативну та методичну роботу, а за зовнішнім – підтвердження фінансової звітності.

У сучасних умовах господарювання на першому плані постають завдання не стільки збереження, як примноження власності. Досягнення цього є можливим за допомогою організації контролю ефективного і раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Внутрішній аудит, як невід'ємна складова внутрішнього контролю, є необхідним, як для реалізації контрольних функцій, так і для аналізу, розробки і запровадженню заходів з усунення виявлених недоліків і рекомендацій стосовно підвищення ефективності управління підприємством. Внутрішній аудит має бути спрямовано перш за все на оцінку якості систем контролю і управління ризиками корпоративного підприємства і проведення аналізу операцій і подій, що перешкоджають ефективному досягненню компанією поставлених цілей.

Для власників в особі Ради директорів важливою є діяльність підрозділу внутрішнього аудиту з надання гарантій стабільного розвитку. З погляду лінійного управління, найбільшою є цінність внутрішнього аудиту, що полягає у забезпеченні можливості отримання консультацій з питань підвищення ефективності бізнес-проектів, за які воно несе відповідальність. Вище виконавче керівництво зацікавлене у тому, щоб внутрішній аудит сприяв лінійному управлінню у виконанні його функцій, а також допомагав контролювати діяльність лінійного керівництва. Дослідження діяльності підрозділів внутрішнього аудиту на підприємствах Кіровоградської області виявило, що переважає консультаційна робота – 97 % (дослідження здійснено методом анкетування). Проте цінність внутрішнього аудиту для компанії полягає саме в забезпеченні об'єктивних гарантій.

Організація дієвої системи внутрішнього аудиту корпоративних підприємств може бути забезпечена, якщо ґрунтується на принципах організаційної відокремленості, всеосяжності у просторі й часі, спеціалізації і координації діяльності. На підприємствах Кіровоградщини ці принципи не є реалізованими. Тому доцільним є розробка методичних рекомендацій для усунення цього недоліку.

Організаційна відокремленість має забезпечувати незалежність думки аудитора. Така відокремленість визначається рівнем підлеглості служби внутрішнього аудиту.

Реалізація принципу відокремленості передбачає підпорядковування служби внутрішнього аудиту безпосередньо раді директорів (спостережній раді). Дії менеджерів правління корпорації є об'єктом внутрішнього аудиту. Внутрішній аудитор має бути незалежним від менеджменту підприємства, лише у цьому випадку його діяльність буде корисною власнику. Тобто ступінь незалежності внутрішнього аудиту забезпечується перш за все місцем служби внутрішнього аудиту у структурі внутрішньої системи управління. Зарубіжний досвід свідчить, про те, що чим вищим є рівень керівництва, перед яким має звітувати служба внутрішнього аудиту, тим ефективнішою є її робота.

Рішення про необхідність внутрішнього аудиту приймають власники та вище керівництво підприємства. Таке рішення визначається багатьма чинниками, серед яких: розподіл функцій володіння та управління бізнесом; розміри та структурна розгалуженість підприємства; рівень ризиків.

Організаційна структура підрозділу внутрішнього аудиту має бути простою та чітко впорядкованою, щоб забезпечувати належний рівень контролю за діяльністю всіх відділів, підрозділів та філій підприємства.

Організація внутрішнього аудиту як функції управління підприємством включає такі складові: регламентацію діяльності служби внутрішнього аудиту; визначення прав, обов'язків та відповідальності внутрішніх аудиторів, створення кваліфікаційних вимог щодо їх фахової підготовки; узгодження взаємозв'язків із підрозділами і персоналом підприємства. Усі зазначені аспекти повинні бути відображені в Положенні про відділ внутрішнього аудиту, яке в розвинених країнах називають статутом відділу внутрішнього аудиту. Для підвищення ефективності роботи внутрішніх аудиторів на підприємстві доцільним є розробка методик здійснення внутрішнього аудиту, які мають бути пристосовані до конкретних умов діяльності підприємства і водночас не повинні суперечити Міжнародним стандартам аудиту. Служба внутрішнього аудиту має діяти на основі затвердженої базової методики перевірки, яка розробляється головним внутрішнім аудитором та включає перелік джерел інформації, класифікацію можливих порушень та типових помилок, перелік дій внутрішнього аудитора у тих чи інших ситуаціях.

Особливостями організації внутрішнього аудиту в корпоративних підприємствах є врахування специфіки організації та технології виробництва; формування консолідованої звітності; врахування дивідендної політики та стратегічних напрямків розвитку компанії.

Одним із напрямків внутрішнього аудиту акціонерних товариств є аудит цінних паперів. Важливість аудиторської перевірки підтверджується високим ризиком шахрайства при проведенні операцій з цими активами. Процес аудиторської перевірки включає виконання наступних процедур:

- детальний аналіз операцій і залишків;
- дослідження складу акціонерів для визначення основних з них (або отримання переліку основних акціонерів з реєстру акцій);
- експертиза протоколів зборів акціонерів і засідань спостережної ради, а також інших установчих документів;
- перевірка дотримання затвердженої облікової політики в частині обліку цінних паперів;
- перевірка законності та доцільності здійснених операцій з цінними паперами, правильності їх класифікації та оцінки;
- оцінка повноти, своєчасності і точності облікових записів по вказаним операціям;

- дослідження записів у реєстрах стосовно значних за сумами операцій чи залишків;
- аналіз операцій з фінансовими інвестиціями;
- перевірка стану розрахунків за дивідендами та їх відповідність установчим документам підприємства.

Таким чином, основними характерними рисами організації внутрішнього аудиту, що орієнтовані на забезпечення ефективності управління в корпоративному бізнесі є:

- дотримання специфічних принципів підпорядкування підрозділу внутрішнього аудиту спостережній раді корпорації;
- визначення вимог до кваліфікації та складу суб'єктів внутрішнього аудиту;
- регламентація їх діяльності посадовими інструкціями;
- визначення завдань та об'єктів оцінки;
- перспективне та поточне планування діяльності служби внутрішнього аудиту.

Наявність ефективного внутрішнього аудиту стає невід'ємною складовою успішного розвитку корпоративного підприємства в умовах швидких змін зовнішнього середовища, підвищення складності процесів управління, розподілу функцій володіння та управління бізнесом. Наскільки при цьому внутрішній аудит стане корисним, залежить від завдань, які будуть перед ним поставлені.

Подальші наші дослідження буде продовжено у напрямку розробки методик внутрішнього аудиту в діючому правовому полі.

Список літератури

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
2. Усач Б.Ф., Душко З.О., Колос М.М. Організація і методика аудиту: Підручник. – К.: Знання, 2006. – С. 85.
3. Каменська Т. Роль внутрішнього аудиту в системі внутрішнього контролю // Бухгалтерський облік і аудит, № 9, 2010.- С. 43-46.
4. Козак В., Пономарьова В. Внутрішній аудит цінних паперів: методичний аспект // Економіст, № 8, серпень 2004.- С. 40-42.
5. Макеєва О. Перспективи розвитку внутрішнього аудиту в Україні // Економіст, № 6, червень, 2010.- С. 54-57.
6. Нетикша О. Організація процесу внутрішнього аудиту // Бухгалтерський облік і аудит, № 8, 2002.- С. 46-49.
7. Савчук В. Внутрішній аудит у системі корпоративного управління підприємством // Економіка України, №5, 2004.- С. 50-55.
8. Сонін О. Навіщо компанії внутрішній аудит // Податкове планування, №8(70), серпень 2006.- С. 29-34.
9. Сухарева Л. Внутрішній аудит в системі фінансового контролю // Бухгалтерський облік і аудит, № 3, 2003.- С. 54-58.
10. Сухарева Л. Внутрішній аудит в системі фінансового контролю мультинаціональних корпорацій // Східспецвипуск, березень 2003.- С. 46-49.
11. Гончар В.П. Застосування внутрішнього аудиту в системі управління українських підприємств//www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/O_FN/2007_4_1/zbirnik_O_FN_4has_1_82.pdf.

Н.Русина

Особенности организации внутреннего аудита в корпоративном секторе

В статье исследовано содержательность и роль внутреннего аудита в корпоративных предприятиях. Выяснено особенности и принципы внутреннего аудита. Обоснована целесообразность внедрения внутреннего аудита в систему корпоративного управления.

N. Rusina

Peculiarities of organizing internal audit in corporate sector

The article considers the essence and role of internal audit in corporate companies. The peculiarities and principles of organizing internal audit are found out. The expediency of introducing internal audit into the system of corporate management is grounded.

Одержано 15.11.2010

УДК 657

Ю.О. Ткачова, студ.

Кіровоградський національний технічний університет

Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграції

У статті висвітлено поняття інтеграції, її вплив на бухгалтерський облік в Україні. Проаналізовано загальні наслідки цих процесів, можливий напрямок та передумови подальшого розвитку та удосконалення системи бухгалтерського обліку

інтеграція, бухгалтерський облік, реформування, міжнародні стандарти фінансової звітності, положення (стандарти) бухгалтерського обліку

Сучасна трансформація вітчизняної економіки, спрямована на розвиток ринкових відносин та інтеграцію у світове співтовариство, визначає принципово нові задачі щодо підвищення рівня управління суб'єктами підприємницької діяльності. Як наслідок, у вітчизняній економіці спостерігаються позитивні зміни. Важливим напрямом реформування бухгалтерського обліку в Україні в умовах інтеграції є гармонізація фінансової звітності вітчизняних підприємств з міжнародними стандартами, бо саме цим визначається вплив інтеграційних процесів на облік.

Дану проблему досліджено у працях вітчизняних та закордонних вчених, серед яких: П.С. Боровков, Е.П. Бреслав, Е.В. Глухов, Н.В. Дацій, Е.Ю. Добровольський, Б.М. Карабанов, М.Х. Корецький, Л.В. Нападовська, Л.В. Пельтек, М.О. Скібіцький, П. Хорват та інші, а також професійні установи, як, наприклад, Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ) та Українська консалтингова мережа (УКМ).

Взагалі поняття «інтеграція» означає об'єднання різних суб'єктів в одне ціле. В нашому випадку ми розглядаємо інтеграцію економік. Це фактично означає об'єднання економік різних країн в одну світову економіку. Це тягне за собою багато наслідків, як позитивних, так і негативних. Ми докладніше зупинимось на наслідках, які викликала інтеграція саме в бухгалтерському обліку.

На сучасному етапі трансформація економіко-правового середовища, курс на ринкові та інтеграційні перетворення супроводжуються реформуванням бухгалтерського обліку. Проведення заходів з реформування обліку потребує перегляду та оновлення нормативно-методичної бази. Тому зараз нагальним завданням стали розробка й адекватне застосування такої методології бухгалтерського обліку і звітності,